

Звіт про результати опитування представників бізнесу міста Дрогобича

*Матеріали
до Стратегічного плану економічного
розвитку міста Дрогобича*

Перша версія

**2011 р.
м. Дрогобич**

Публікація видана в рамках Проекту «Місцевий економічний розвиток міст України» (Проект МЕРМ), що впроваджується Федерацією канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки уряду Канади через Канадське агентство міжнародного розвитку (КАМР). Зміст публікації є виключною думкою авторів та не завжди відображає офіційну позицію уряду Канади та КАМР.

**МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
РОЗВИТОК МІСТ УКРАЇНИ**

FEDERATION
OF CANADIAN
MUNICIPALITIES

FÉDÉRATION
CANADIENNE DES
MUNICIPALITÉS

Canadian International
Development Agency

Agence canadienne de
développement international

Проект «МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ УКРАЇНИ» спрямований на створення сприятливого клімату для економічного розвитку в Україні та зміцнення демократії і має на меті покращити умови та можливості економічного зростання завдяки ефективному врядуванню, яке відповідає інтересам громадян та бізнес-спільноти за активної підтримки з боку центральних органів влади. Проект МЕРМ реалізується з січня 2010 року до грудня 2014 року і надає підтримку у вдосконаленні планування та постачання послуг, що сприяють і підтримують економічне зростання та розвиток в дванадцяти українських містах Львівської та Дніпропетровської областей.

вул. Щекавицька 30/39, офіс 27, м. Київ, 04071
тел.: +38 044 2071282
факс: +38 044 2071283
office@mled.org.ua
www.mled.org.ua

Зміст

ВСТУП.....	5
1.МЕТОДОЛОГІЯ.....	5
2.ОСНОВНІ ВИСНОВКИ.....	6
3.ЗАГАЛЬНИЙ СТАН БІЗНЕСУ.....	7
3.1.СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ ТА РОЗВИТОК ГОЛОВНИХ СЕКТОРІВ.....	7
3.2.ФАКТОРИ РОЗМІЩЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	9
3.3.ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ.....	9
3.4.Ринки збуту місцевої економіки.....	10
4.ТРУДОВІ РЕСУРСИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	11
5.НЕРУХОМІСТЬ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	13
6.ОЦІНКА ПОСЛУГ, ЩО НАДАЮТЬСЯ ОРГАНАМИ ВЛАДИ.....	14
7.НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	16
8.ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА БІЗНЕС-КЛІМАТУ У МІСТІ.....	18

Перелік рисунків

Рис. 1. СТРУКТУРА ВЛАСНИКІВ.....	7
Рис. 2. ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ, %.....	8
Рис. 3. ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ЗА КІЛЬКІСТЮ ПРАЦІВНИКІВ, %.....	8
Рис. 4. ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВ ЗА ОБ'ЄГОМ РЕАЛІЗАЦІЇ, %.....	9
Рис. 5. ФАКТОРИ РОЗМІЩЕННЯ БІЗНЕСУ.....	9
Рис. 6. ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ.....	10
Рис. 7. РИНКИ ЗБУТУ МІСЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА РІВЕНЬ ЕКСПОРТНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ.....	10
Рис. 8. ОБ'ЄГ ЗБУТУ ПІДПРИЄМСТВ У 2010-2011 РР.....	11
Рис. 9. ЯКІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ.....	11
Рис. 10. ОЦІНКА ЯКОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ КЕРІВНИКАМИ РІЗНИХ ЗА РОЗМІРАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	12
Рис. 11. ЧАСТКА ЖІНОК СЕРЕД ПРАЦІВНИКІВ ЗА РОЗМІРАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	12
Рис. 12. ЧАСТКА ПРАЦІВНИКІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ ЗА РОЗМІРАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	13
Рис. 13. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДОСТАТНІСТЬ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ.....	13
Рис. 14. ІНФОРМАЦІЯ ПРО МОЖЛИВОСТІ ЗДАЧІ В ОРЕНДУ ЧИ ПРОДАЖУ ЧАСТИНИ НЕРУХОМОСТІ.....	14
Рис. 15. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ.....	14
Рис. 16. КОНТАКТИ З ОРГАНАМИ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ.....	15
Рис. 17. ПОСЛУГИ, ЩО НАДАЮТЬСЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ.....	16
Рис. 18. РОЛЬ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ І СПРІЯННІ БІЗНЕСУ.....	16
Рис. 19. ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	17
Рис. 20. ГОЛОВНІ СЕКТОРИ ЕКОНОМІКИ МІСТА.....	17
Рис. 21. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА БІЗНЕС-КЛІМАТУ У МІСТІ.....	18

Вступ

Згідно Закону України «Про перспективне стратегічне планування» органи місцевого самоврядування здійснюють стратегічне планування розвитку територій. Сучасні технології стратегічного планування передбачають безпосередню участь у такому процесі представників різних секторів громади міста за принципами соціального партнерства. Це дослідження думки представників бізнесу міста є елементом аналізу середовища в процесі стратегічного планування економічного розвитку.

Експертне опитування керівників підприємств, роботодавців та підприємців міста Дрогобича було проведено у липні-серпні 2011 року консультантами проекту «Місцевий економічний розвиток міст України» та незалежними фахівцями соціологами.

Мета опитування – отримання корисної та достовірної інформації для членів Дорадчого комітету та Робочої групи, які почали розробку Стратегічного плану економічного розвитку міста, стосовно ставлення підприємців до міста як бізнес-середовища, ставлення до органів місцевої влади, визначення слабких та сильних сторін міста.

Ставлення підприємців до міської влади значною мірою визначатиме, яким буде економічне майбутнє міста – зростання, депресія чи стагнація. Звіт може бути корисним для влади міста в роботі над підтримкою та поліпшенням бізнесового клімату в місті.

Результати опитування - це матеріал для аналізу, який разом з Профілем міста дає максимально об'єктивне уявлення про стан розвитку економіки та умови ведення бізнесу.

Серед питань анкети були історія та статус підприємства, характер бізнесу, робоча сила та персонал, інформація про розміщення підприємства, послуги, що надаються органами влади, та стосунки з ними, а також загальна думка про місто як середовище для ведення бізнесу.

Проект «Місцевий економічний розвиток міст України» висловлює вдячність усім представникам підприємств, котрі поділилися своїми думками та надали корисну інформацію, а також усім, хто присвятив свій час проведенню опитування.

1. Методологія

Дослідження думки підприємців (далі по тексту - респондентів) здійснено шляхом експертного опитування. Формування групи респондентів здійснено на підставі випадкової вибірки з загального списку суб'єктів економічної діяльності за групами: великі, середні, малі підприємства та підприємці. Всього було заповнено 41 анкета.

Запитання анкети стосувалися історії, статусу і нинішнього стану підприємств, характеру їх діяльності, проблем кадрового забезпечення і зайнятості, наявності виробничих потужностей, послуг органів влади і відносин з ними. Частина запитань стосувалася стратегічно важливих для міста напрямків розвитку, основних галузей його економіки.

Виявлено відмінності у відповідях між підприємствами, що належать до різних галузей економіки, а також між великими підприємствами та представниками малого й середнього бізнесу. Тому частину даних подано з урахуванням цих відмінностей.

З метою отримання максимально об'єктивних даних, опитування є анонімним. Звіт містить тільки узагальнені відповіді всіх респондентів.

Звичайно опитування 41 підприємства не може абсолютно відобразити думку всієї бізнесової спільноти Дрогобича, але ці підприємства, – як традиційні роботодавці, так і динамічний, зростаючий сектор малих і середніх компаній, – репрезентують значну частину місцевої

економіки. Наведена у звіті інформація про структуру власності, галузеву структуру, причини розміщення, та експортну орієнтацію характеризує тільки підприємства експертної групи.

2. Основні висновки

- Місцеві підприємці незадоволені загальною економічною ситуацією в країні, національним законодавством, низьким рівнем інвестицій, бюрократизмом (особливо щодо ліцензування, надання різноманітних дозволів та виділення земельних ділянок), а також рівнем професіоналізму службовців.
- Рушійною силою у створенні нових робочих місць є малі та середні підприємства, особливо сфери торгівлі та обслуговування, де респонденти найбільш позитивно оцінюють перспективи на наступні роки.
- Експортна орієнтація місцевої економіки є доволі низькою. Природно, що малі та середні підприємства обслуговують переважно місцевий та регіональний ринки (тобто національний ринок). Більшість з опитаних підприємств та підприємців планують, що рівень збуту продукції у наступному році залишиться на рівні 2011 року, і лише п'ять підприємств прогнозує ріст збуту (на 30%) в наступному році.
- Двадцять відсотків підприємств відчувають нестачу кваліфікованої робочої сили. При цьому якість працюючих трудових ресурсів є досить високою. На загал, за оцінками керівників підприємств, «відмінно» та «добре» працює 88% працівників, а «задовільні» (11%) та «погані» (1%) працівники складають порівняно невелику величину. Відсоткова частка «поганих» працівників не віщує ніяких проблем ні для працедавців, ні для інвесторів, які планують «прийти» у місто. Ринок праці має певні резерви, які дозволяють зробити зміни на краще. Головним чином дефіцит кваліфікованих спеціалістів відчувається серед робітничих професій. Відчувається дефіцит кваліфікованих інженерно-технічних працівників, зокрема, у галузі будівництва та деревообробки. Незначна частина підприємств відчувають нестачу кваліфікованих менеджерів.
- Лише чотири підприємства мають відділи, що займаються науковими розробками і ще 2 планують найближчим часом їх створити.
- Більшість будинків міста, комунальне та технологічне обладнання міста знаходяться у не надто доброму технічному стані. Відчувається брак площ для розвитку малого бізнесу. Про бажання розширити свій бізнес повідомило 10 фірм. Відзначимо, що більшість (71%) підприємств відчувають проблеми із браком виробничих площ і потребують їх розширення. 10 фірм з 41 мають чіткі плани розвитку чи модернізації своїх нинішніх потужностей з метою розширення своєї діяльності в Дрогобичі, ще 23 - розглядають таку можливість у найближчому майбутньому. При цьому підприємства планують створити понад 100 нових робочих місць. Умовні середні інвестиції на створення нового робочого місця будуть близько 15 тис. доларів США.
- Наявність великої кількості споживачів товарів і послуг, наявність кваліфікованої робочої сили, наявність постачальників сировини є визначальними чинниками розташування більшості підприємств саме в Дрогобичі.
- Загалом рівень якості послуг, що надаються органами місцевого самоврядування в м. Дрогобичі є дещо критичнішим порівняно з середньою величиною у опитаних в Україні містах. Переважну більшість послуг, що надаються у місті підприємці оцінили як «задовільно» або «погано». «Добре» оцінили якість послуг в роботі громадського транспорту (23%), надання дозволів на ведення бізнесу (21%), у розвитку інфраструктури (22%). Найбільш негативну оцінку отримала якість утримання доріг (5% «задовільно» та 95% «погано»). Практично у всіх сферах надання адміністративних послуг бізнес хотів би якнайшвидше бачити позитивні зміни. Відчувається що місцевий бізнес очікує від міської влади постійного інформаційного обміну та реальної

зацікавленості влади бізнес-кліматом міста. Невдоволення малого і середнього бізнесу викликає також значна бюрократична тяганина, достатній рівень корупції.

- Більшість респондентів позитивно оцінили місто як місце для ведення бізнесу. («добре»-27%, «задовільно»-41%)
- Компанії поділяють думку, що місцева економіка поліпшиться завдяки позитивним змінам на місцевому рівні: у розвитку малих і середній підприємств (56%), залученню прямих іноземних інвестицій (51%), розвитку промисловості (36%).

3. Загальний стан бізнесу

3.1. Структура економіки та розвиток головних секторів

Більшість обстежених підприємств було засновано після 2000 року та належать до різних галузей (найбільше до сфери торгівлі, майже 44%). У 64% досліджених підприємств основними власниками є юридичні особи, у 36% - фізичні. Кількість підприємств, власниками яких є місто чи держава, є досить малою і складає 0,1%. Структура підприємств, що взяли участь в дослідженні свідчить, що економіка міста спеціалізується на задоволенні потреб населення.

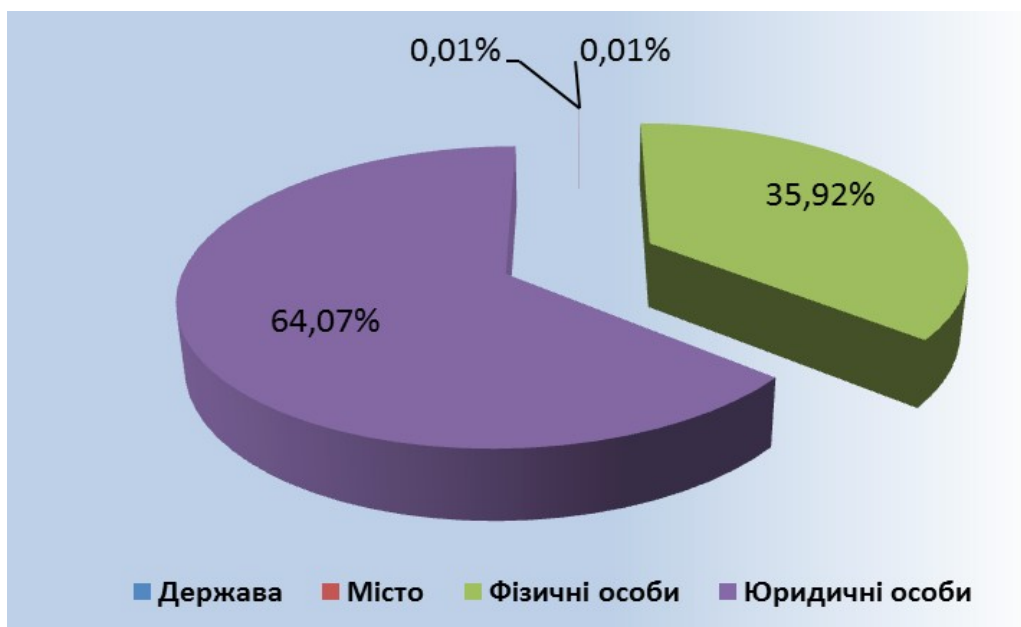

Рис. 1. Структура власників

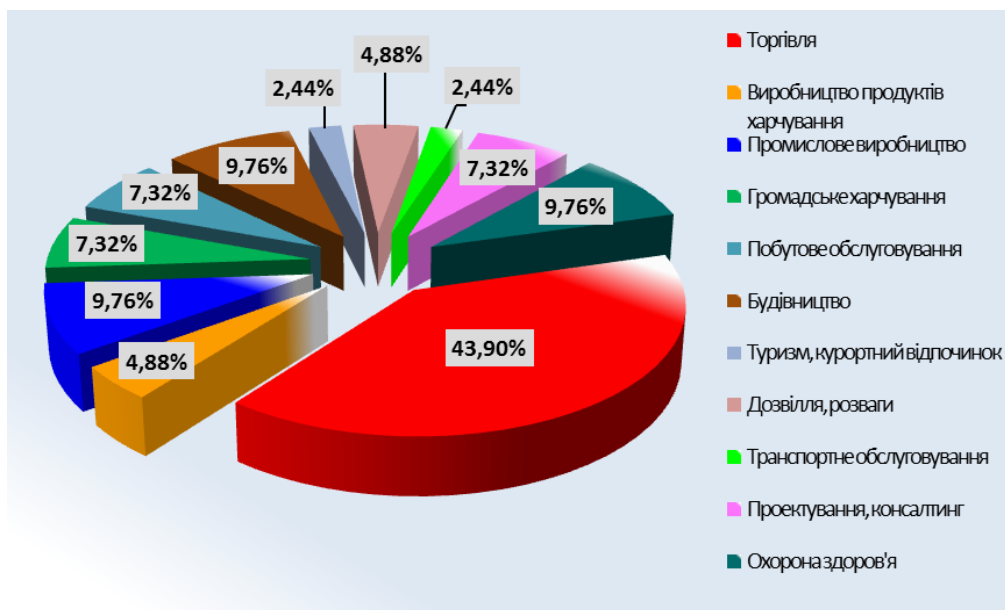

Рис. 2. Галузева структура економіки, %

Більшість працівників працює на підприємствах, що належать до таких галузей економіки як: промисловість (32,8%), торівля (21,7%), побутове обслуговування (18,5%) та будівництво (14,5%). В сумі вони дають роботу приблизно 90% найманих працівників.

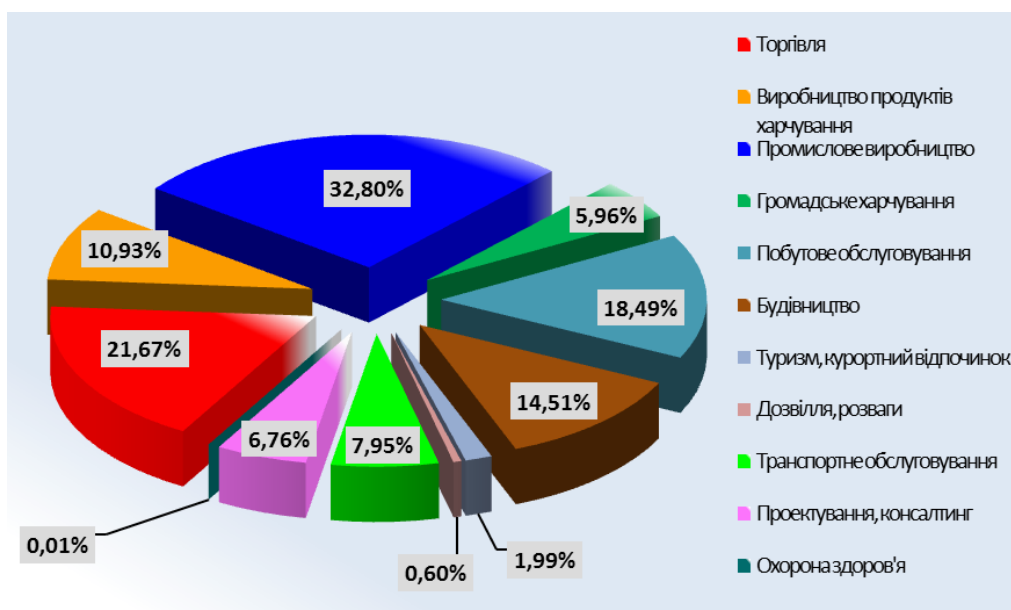

Рис. 3. Галузева структура за кількістю працівників, %

Лева частина реалізованої продукції та наданих послуг припадає на такі галузі економіки як торівля (31,6%), будівництво (24,2%), проектування, консалтинг (13,9%), промислове виробництво (10,7%).

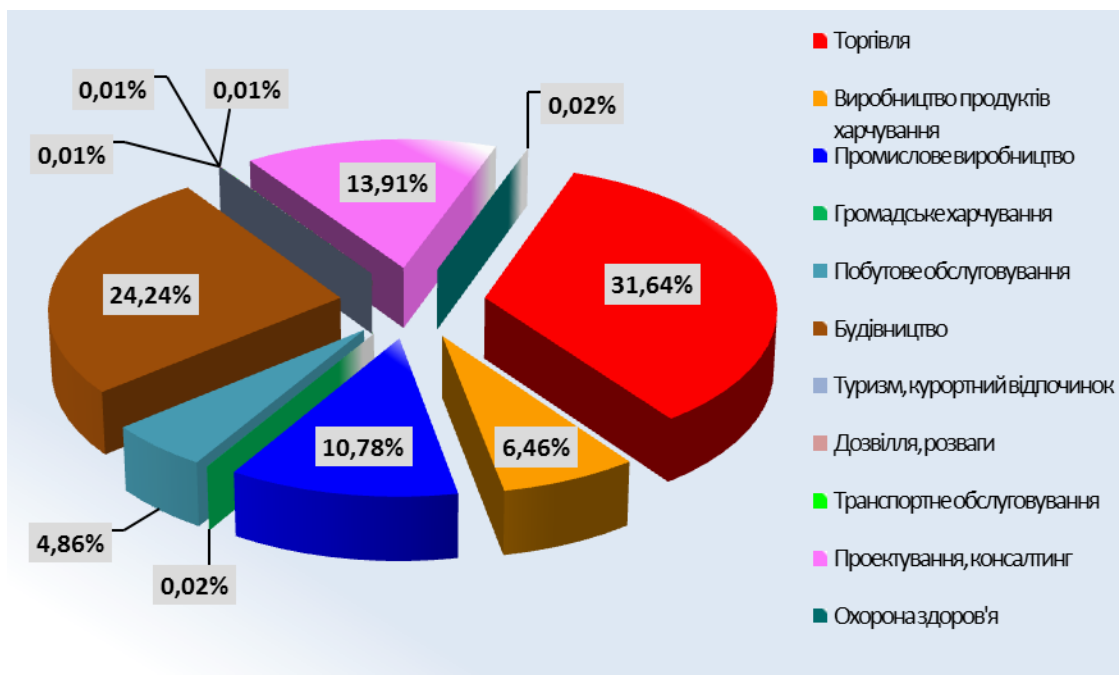

Рис. 4. Галузева структура підприємств за обсягом реалізації, %

3.2. Фактори розміщення підприємств

Наявність споживачів (46,3%), достатньої кількості постачальників сировини (34%) та кваліфікованої робочої (24,4%) сили є для респондентів головними причинами того, що вони займаються підприємницькою діяльністю саме в Дрогобичі. Іншими причинами розміщення бізнесу у місті респонденти назвали вартість землі та нерухомості (14,6%), а також сприятливе територіальне та транспортне розміщення (9,7%).

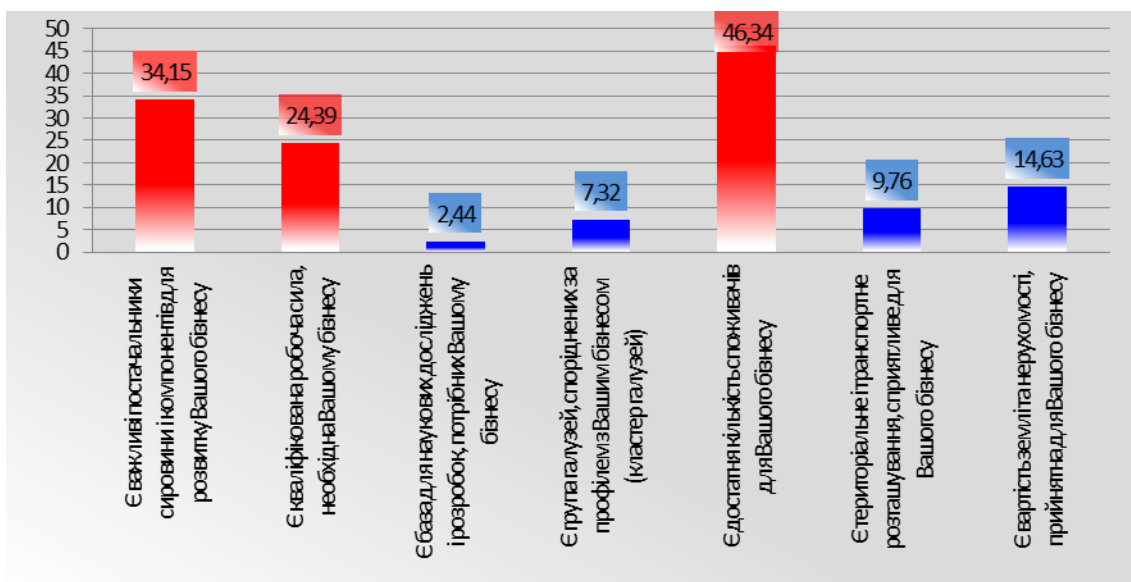

Рис. 5. Фактори розміщення бізнесу

3.3. Перешкоди для розвитку бізнесу

Учасники опитування, відповідаючи на запитання про фактори, які мають негативний вплив на розвиток їх бізнесу, в першу чергу відзначили негативний вплив загальної економічної ситуації – 63,4% опитаних.

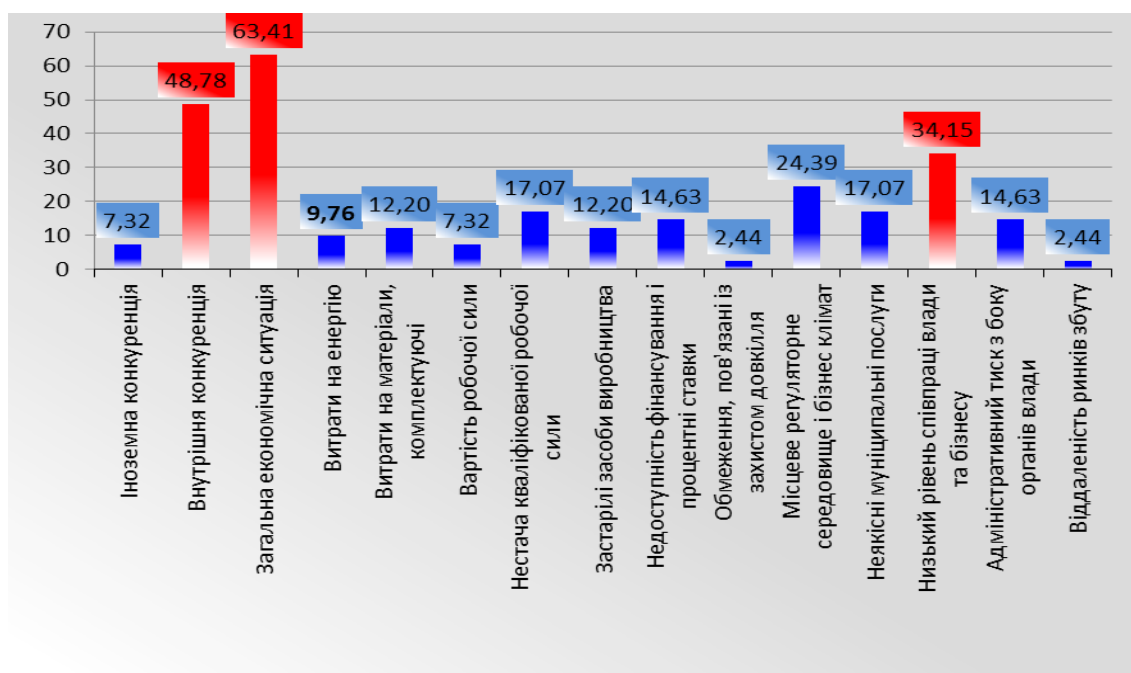

Рис. 6. Перешкоди для розвитку бізнесу

Наступними факторами, які перешкоджають веденню бізнесу є внутрішня конкуренція (48,8%) та низький рівень співпраці влади та бізнесу (34%). До третьої групи негативних чинників увійшли такі як місцеве регуляторне середовище та бізнес клімат (24,4%), неякісні муніципальні послуги (17%), нестача кваліфікованої робочої сили (17%), недостатність фінансування (14,6%) та адміністративний тиск з боку влади (14,6%).

3.4. Ринки збуту місцевої економіки

Згідно інформації про географічне розташування клієнтів опитаних підприємств видно, що промисловість Дрогобича має досить низький рівень експортної орієнтації. Більшість ринків збуту розташовані в межах міста (63,4%) та Львівської області (32,2%). Лише незначна частина опитаних підприємств (4,3%) експортують свої товари та послуги в межах України.

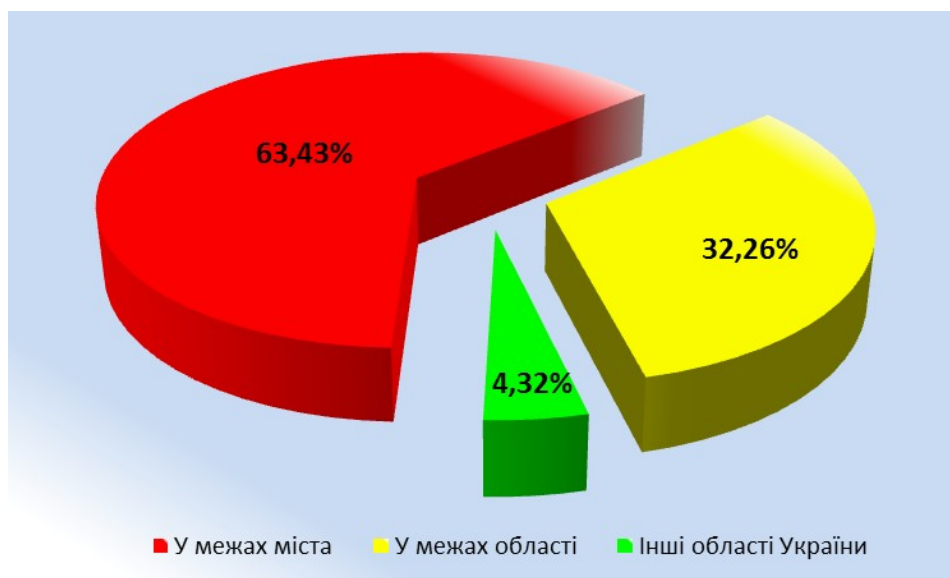

Рис. 7. Ринки збуту місцевої економіки та рівень експортної орієнтації

За середніми обсягами виручки досліджувані підприємства можна розділити на чотири групи: з обсягами збуту до 100 тис. грн. на рік, до 500 тис. грн. на рік, до 1 млн. грн. на рік та з обсягами збуту до 5 млн. грн. на рік.

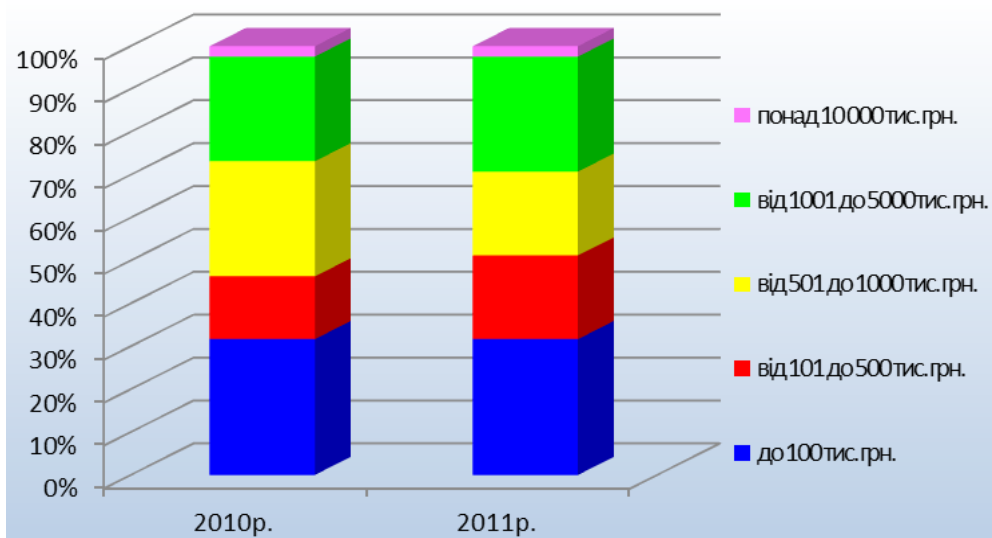

Рис. 8. Обсяг збуту підприємств у 2010-2011 рр.

Усі з опитаних підприємств рівномірно розмістилися в цих чотирьох умовних групах з невеликою перевагою підприємств з обсягом виручки до 100 тис. грн. на рік (біля 30%).

4. Трудові ресурси та їх використання

Двадцять відсотків опитаних підприємств відчувають нестачу кваліфікованої робочої сили. При цьому якість працюючих трудових ресурсів є досить високою. На загал, за оцінками керівників підприємств, «відмінно» та «добре» працює 88% працівників, а «задовільні» (11 %) та «погані» (1 %) працівники складають порівняно невелику величину. Відсоткова частка «поганих» працівників не віщує ніяких проблем ні для працедавців, ні для інвесторів, які планують «прийти» у місто. Дефіцит кваліфікованих спеціалістів відчувається серед робітничих професій, а саме кваліфікованих інженерно-технічних працівників, зокрема, у галузі будівництва та деревообробки. Незначна частина підприємств відчувають нестачу кваліфікованих менеджерів.

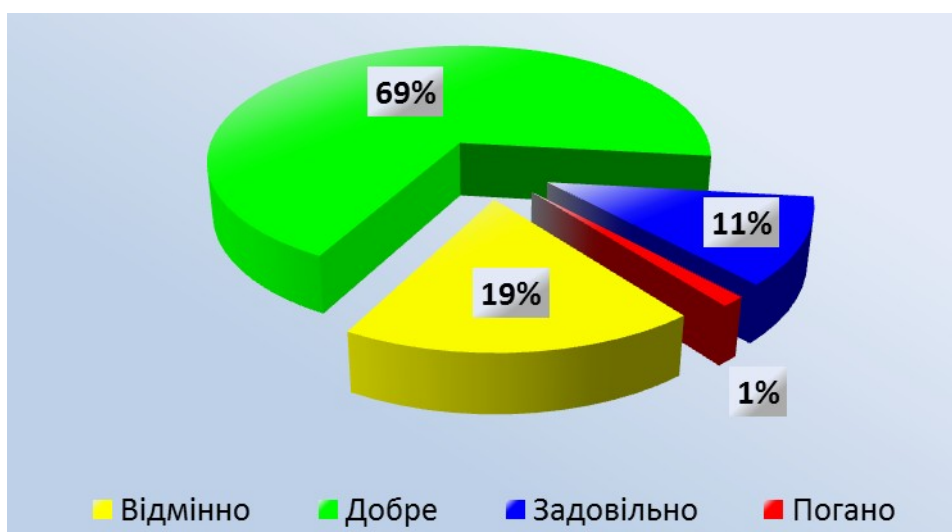

Рис. 9. Якість робочої сили

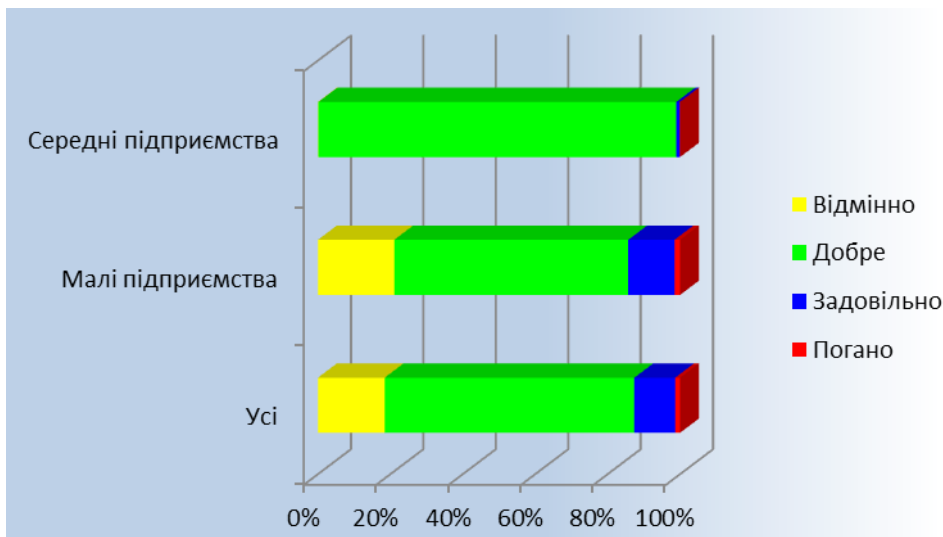

Рис. 10. Оцінка якості робочої сили керівниками різних за розмірами підприємств

Найбільша кількість жінок, серед підприємств, котрі приймали участь в опитуванні, працює на середніх підприємствах. Частка підприємств на яких працює найбільша (від 81% до 100%) і найменша (до 20%) кількість жінок є однаковою – 25%.

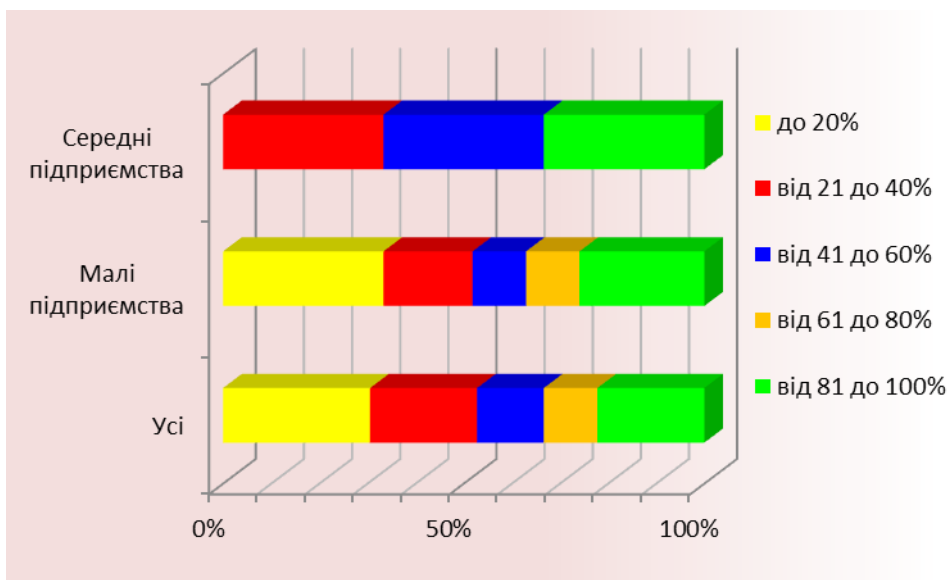

Рис. 11. Частка жінок серед працівників за розмірами підприємств

На більшості підприємств частка працівників з вищою освітою складає від 21% до 40%. Найбільша кількість працівників з вищою освітою працює на малих підприємствах.

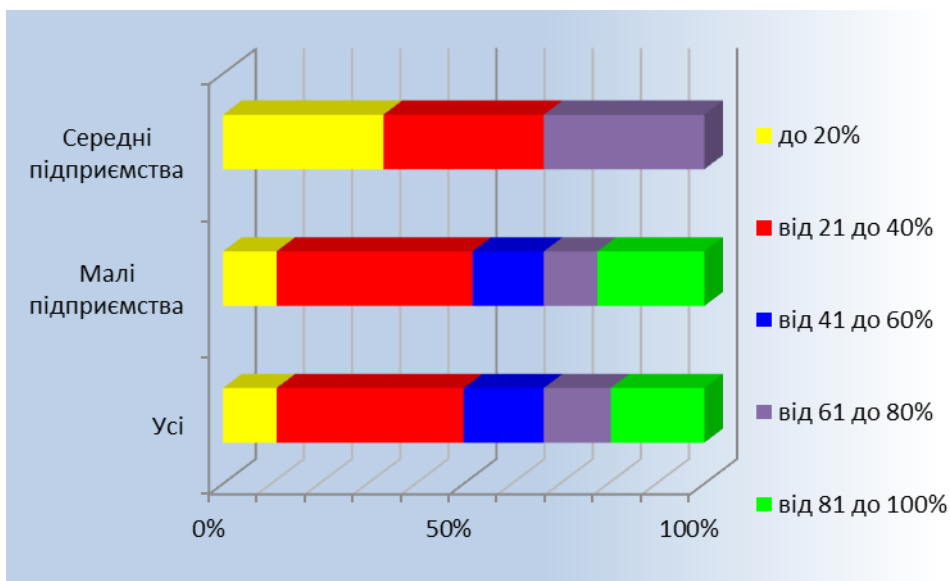

Рис. 12. Частка працівників з вищою освітою за розмірами підприємств

5. Нерухомість для ведення бізнесу та інвестиційна діяльність

Більшість з опитаних підприємств (71%) вважають, що земельна ділянка, якою вони володіють чи орендують є недостатньою для ведення бізнесу і потребують розширення виробничих та торговельних площ.

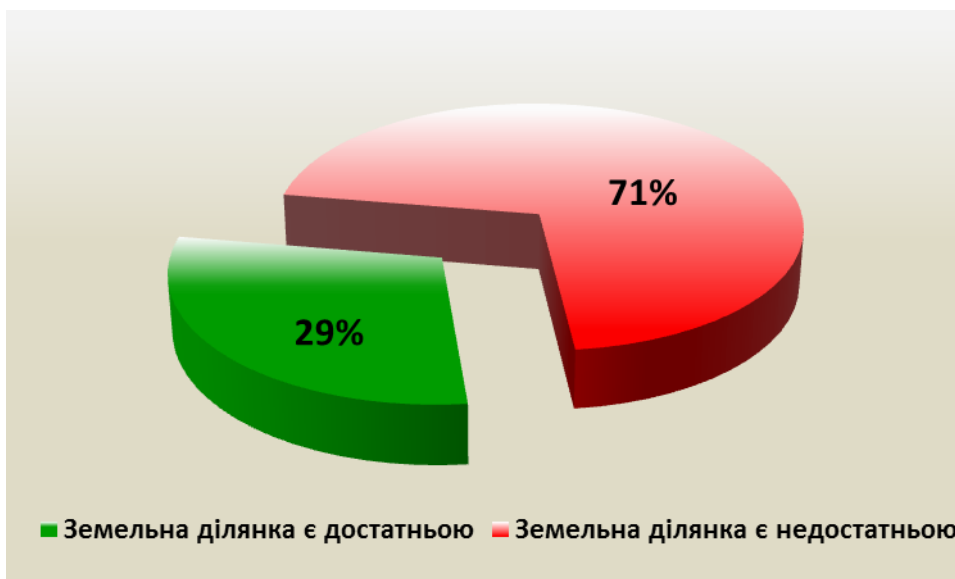

Рис. 13. Інформація про достатність земельної ділянки для розширення бізнесу

Надлишкових земельних ділянок чи площ досліджені підприємства мають мало, оскільки лише 12% планує здавати їх в оренду, а 22% говорять про таку теоретичну можливість.

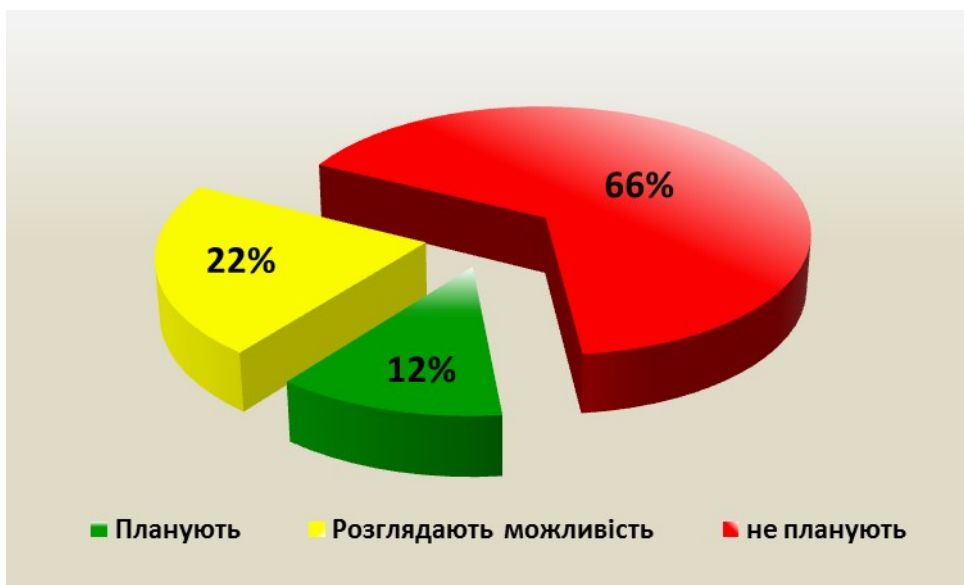

Рис. 14. Інформація про можливості здачі в оренду чи продажу частини нерухомості

20% опитаних підприємств Дрогобича не планує вкладати чи залучати кошти в розвиток свого бізнесу. 24% респондентів планує, а 56% розглядає таку можливість. Протягом 2011-2012 рр. малими і середніми підприємствами міста, які були опитані, планується інвестувати в розвиток власного бізнесу 12310 тис. грн. і створити 103 нових робочих місця.

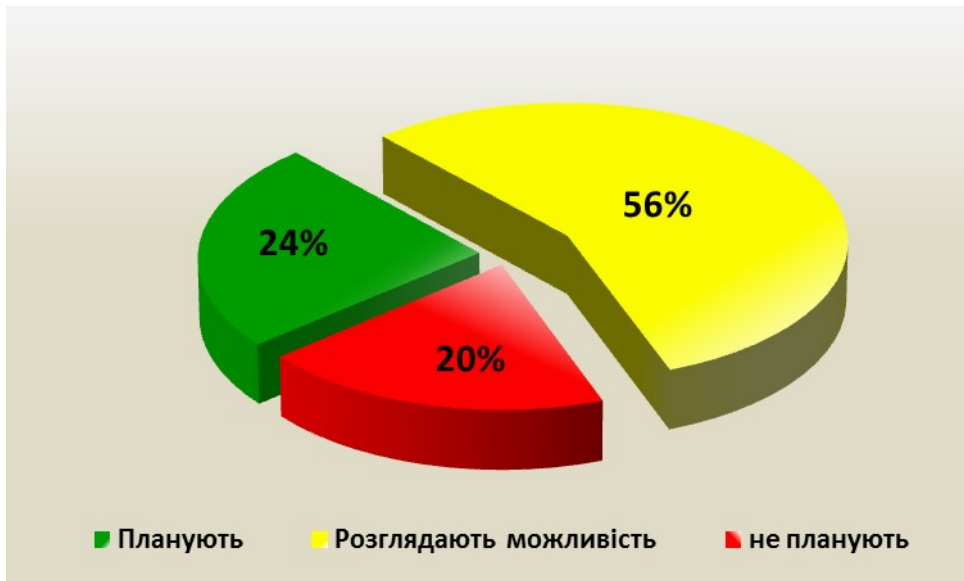

Рис. 15. Інформація про перспективи щодо розширення бізнесу

6. Оцінка послуг, що надаються органами влади

Підприємства-респонденти оцінили якість контактів з владними структурами і посадовими особами. Отримані результати демонструють відносно низький рівень контактів підприємців з органами влади та управління.

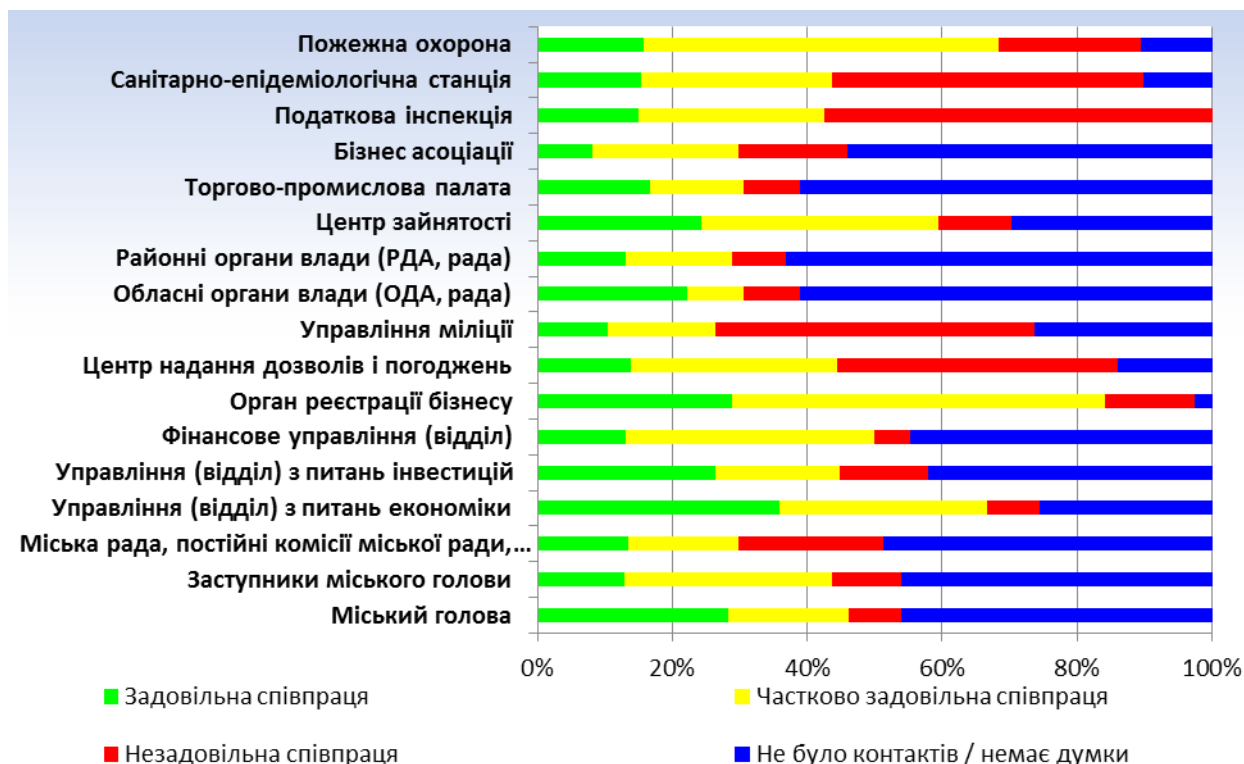

Рис. 16. Контакти з органами влади та управління

Найбільш позитивним є рівень контактів з управлінням економіки, органом реєстрації бізнесу, управлінням з питань інвестицій та міським головою. Серед тих хто отримав сумарні позитивні оцінки також стали: заступники міського голови, пожежна охорона та центр зайнятості.

Негативний «баланс» в податкової інспекції, управління міліції, центру надання дозволів та погоджень.

Численні коментарі, які надали респонденти в ході проведення опитування, можна об'єднати в одне речення: надто високий рівень бюрократизму та самих бюрократичних установ, тривалі процедури, через які марнується час, нерозуміння чиновниками проблем бізнесу, брак компетентності службовців та байдужість до вирішення проблем підприємців, невідповідне ставлення з боку цих установ до підприємства як до клієнта (та платника податків), надмірний рівень корупції. Звичайно, ці оцінки є узагальненими і стосуються не тільки служб і виконавчих органів міської ради.

Підприємства також запитували про послуги, які надаються міською владою представникам бізнесу Дрогобича.

Лише 3% респондентів поставили оцінку «відмінно» послугі «розвиток інфраструктури». Жодна інша послуга оцінки відмінно не отримала. Більшість з послуг, котрі оцінювали респонденти, отримали оцінку «задовільно» або «погано». Найгірше оцінили підприємства якість послуг міської влади в питаннях: утримання доріг, охорони правопорядку, збору і вивезення сміття, надання ділянок і будівель для ведення бізнесу.

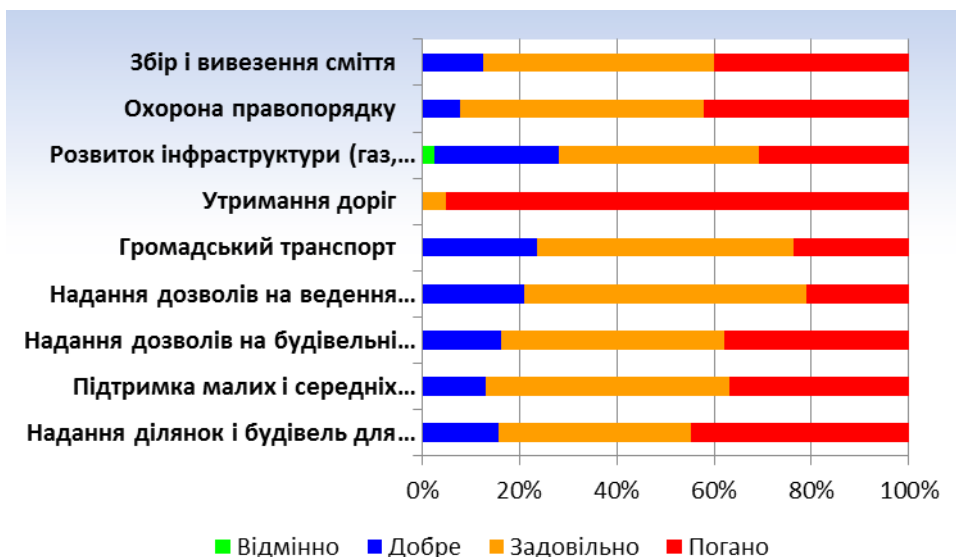

Рис. 17. Послуги, що надаються органами місцевої влади

Респонденти також відповіли на питання про роль місцевої влади в економічному розвитку та сприянні бізнесу. Підприємства активно підтримують всі з запропонованих послуг.

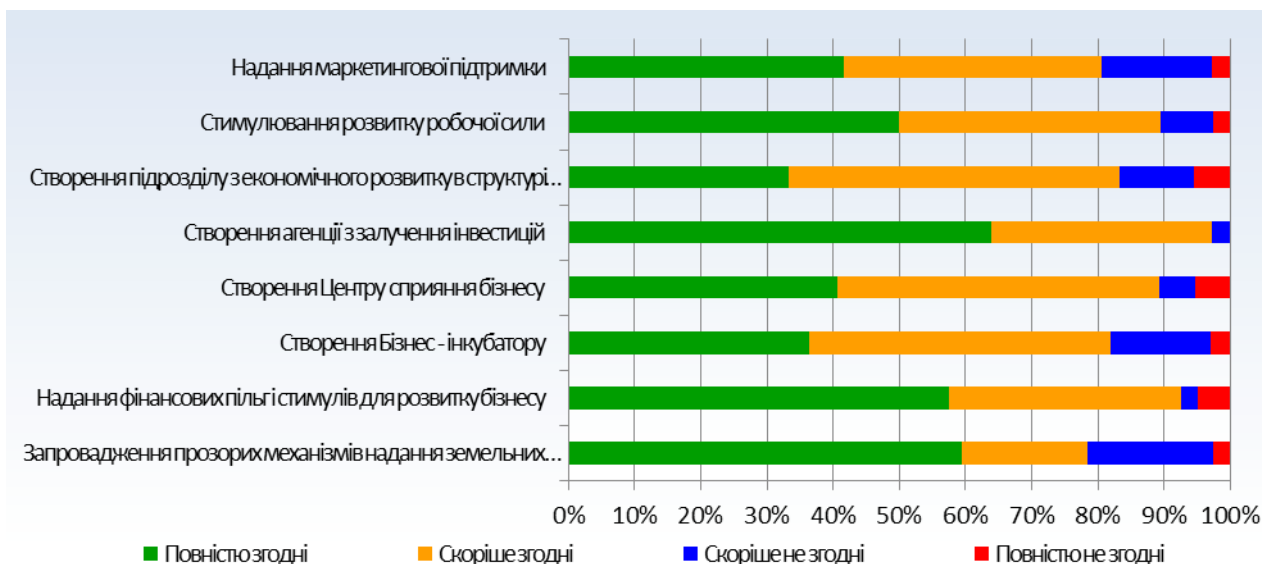

Рис. 18. Роль місцевої влади в економічному розвитку і сприянні бізнесу

7. Напрямки розвитку місцевої економіки

Респонденти дали відповіді на запитання щодо трьох найбільш важливих напрямків, які мають бути відображені в стратегічному плані економічного розвитку.

Отже, респонденти, вибравши з дванадцяти запропонованих проблем лише три найбільш важливі розподіли свій вибір наступним чином:

- Розвиток малих і середній підприємств – 56,1%;
- Залучення прямих інвестицій – 51,2%;
- Розвиток промисловості – 36,6%.

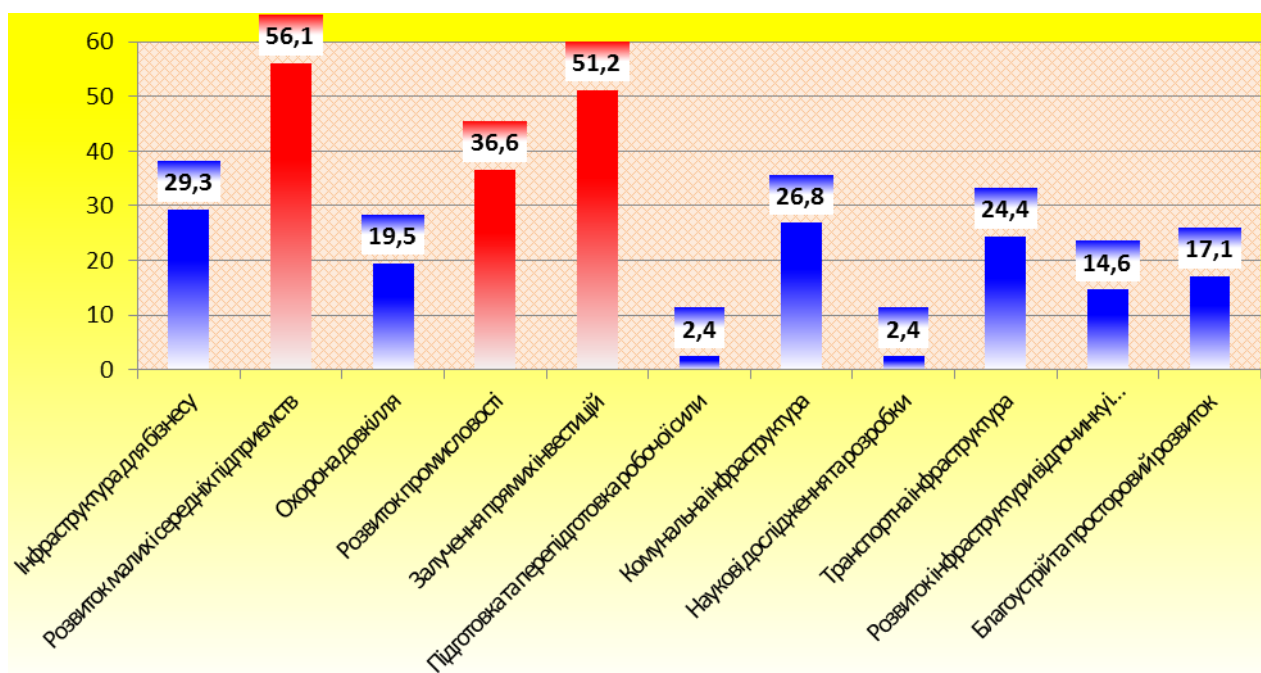

Рис. 19. Головні напрямки розвитку місцевої економіки

Аналогічні питання були пов'язані з галузевим розвитком бізнесу міста. Переважна більшість опитаних в якості основних галузей назвали:

- Торгівля та послуги – 51,2%;
- Машинобудування – 41,5%;
- Туризм – 34,1%.

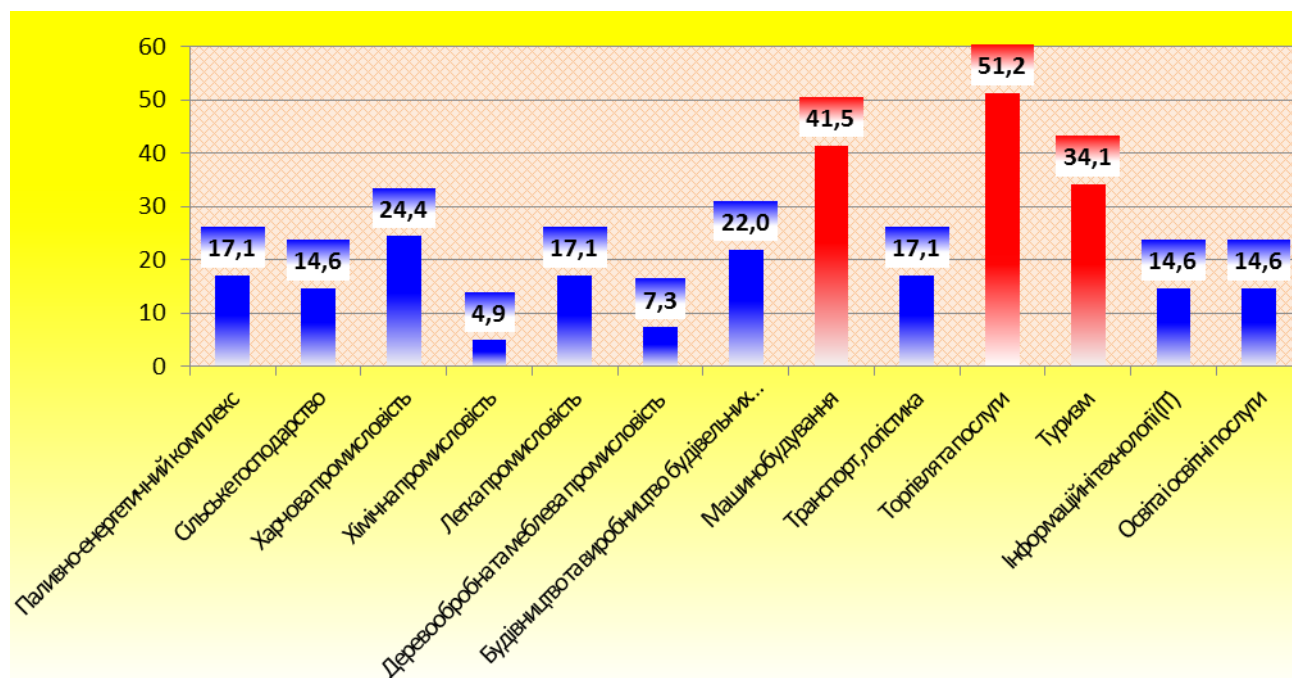

Рис. 20. Головні сектори економіки міста

8. Загальна оцінка бізнес-клімату у місті

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про місто Дрогобич, як місце для ведення бізнесу. Більшість респондентів позитивно оцінили місто як місце для ведення бізнесу, а 22% опитаних дали негативну оцінку.

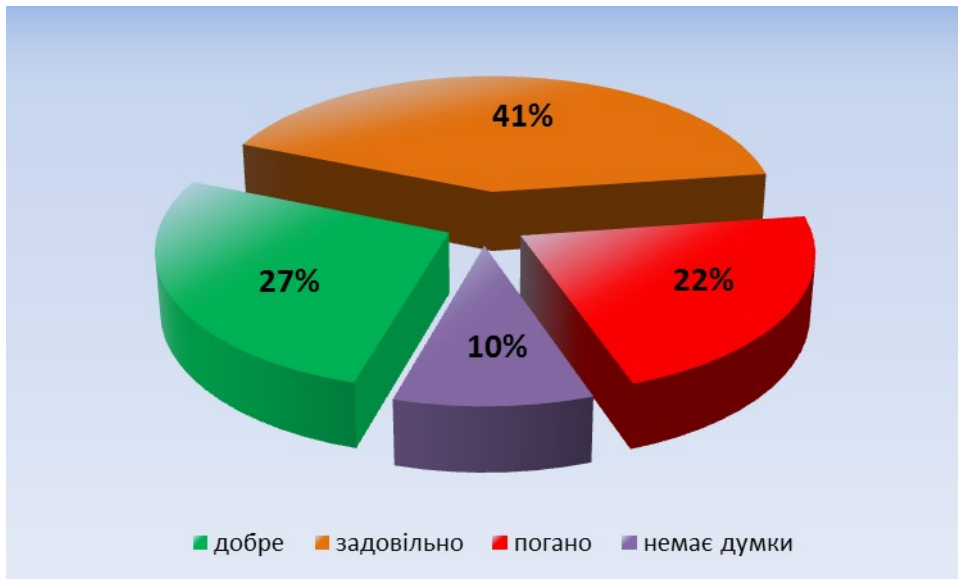

Рис. 21. Загальна оцінка бізнес-клімату у місті